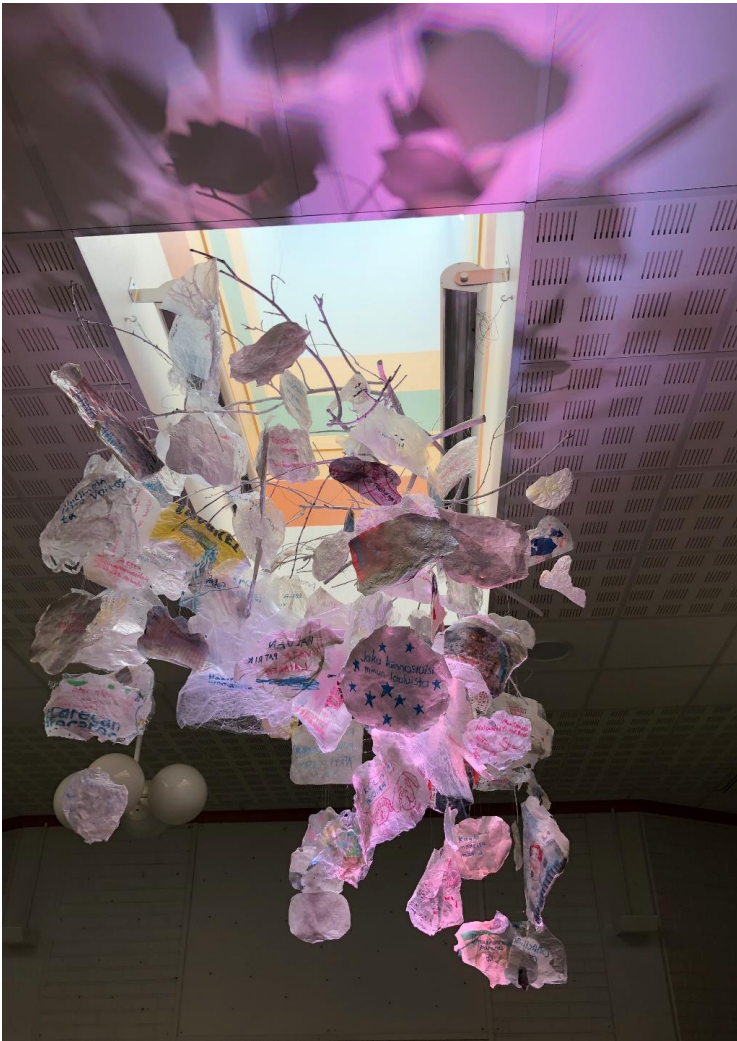

2020

Joensuun seudun globaalikasvatussuunnitelma

Kuva: Elina Riekki

Ilomantsi

Joensuu

Juuka

Kontiolahti

Liperi

Outokumpu

Polvijärvi

Joensuun seudun globaalikasvatussuunnitelma

Sisällysluettelo

1. Joensuun seudun globaalikasvatussuunnitelman laatiminen	2
2. Tavoitteena globaaliosaajan kompetenssi.....	2
3. Globaalikasvatus opetussuunnitelmassa	3
4. YK:n Agenda 2030-tavoitteet.....	3
5. Kansainvälisyyskasvatus osana globaalikasvatusta	4
6. Globaalikasvatus ja koulun toimintakulttuuri.....	5
7. Globaalikasvatuksen kuusi teemaa	6
8. Globaalikasvatus Joensuun seudulla	7
9. Organisaatio	9
10. Linkejä	9
LIITTEET	10
Liite 1. Globaalikasvatuksen vuosikalenteri (esimerkki toteutuksesta)	10
Liite 2. Suunnittelulomake opettajalle	11
Liite 3. Monialaisen oppimiskokonaisuuden suunnittelupohja	12

Gloaalikasvatussuunnitelman kuvituksena on yksityiskohtia Liperin koulun seitsemäsluokkalaisten tekemästä ”Haaveiden pilvi” -installaatiosta.

Aihetta on työstetty monialaisesti. Oppilaat ovat kirjoittaneet äidinkielen tunnilla haaveistaan ja unelmistaan. Kestävää kehitystä on käsitelty biologian ja maantiedon tunneilla. Kuvataiteen tunnilla on tutustuttu muovin kierrätykseen ja uudelleenkäyttöön. Oppilaat toivat kotoa muovipussirokia, joiden sulamista tutkittiin koulussa. Tunnilla sulatettiin erilaisia ”muovipitsejä” ja suuria hiutaleita, joihin haaveista kirjoitettiin tussilla joitakin sanoja. Hiutaleet koottiin siimakiinnityksellä isoksi teokseksi.

Kuvat: Elina Riekki

Joensuun seudun globaalikasvatussuunnitelman laatiminen

Joensuun seudun globaalikasvatussuunnitelma on laadittu lukuvuoden 2019-2020 aikana. Työskentelyä varten koottiin työryhmä johon kuuluivat seutukoordinaattori Leena Muona, Kirsi Takala (Ilomantsi), Sari Joenväärä (Joensuu), Irma Moilanen (Juuka), Aija Vartiainen (Kontiolahti), Riikka Nousiainen (Liperi), Hanne Partanen (Outokumpu) sekä Sari Paajanen (Polvijärvi). Mukana työskentelyssä ovat olleet myös Anne Palviainen (Ilomantsi), Katja Kangas (Kontiolahti) sekä Joni Jääskeläinen (Outokumpu). Toimeksiannon ovat antaneet seudun sivistysjohtajat, jotka seudun pedagogisen ryhmän kanssa ovat toimineet työskentelyn ohjausryhmänä.

Opettajien ja oppilaiden näkemyksiä globaalikasvatuksesta on koottu osallistavissa työpajoissa, jotka pidettiin tammikuussa 2020. Työpajoihin osallistuivat Niittylahden ja Marjalan koulut Joensuusta sekä Poikolan koulu Juuasta. Oppilaat olivat vuosiluokilta 4, 5, 7 ja 9. Työpajoihin osallistui sekä luokan- että aineenopettajia. Työskentelyn antia on hyödynnetty suunnitelman sisällössä, työtapojen valinnassa sekä esimerkeissä.

Tavoitteena globaaliosaajan kompetenssi

Gloaalikasvatuksen tavoitteena on aktiivinen kansalaisuus, jossa osallisuus ja halu vaikuttaa yhdistyvät kestävää tulevaisuutta rakentavaksi toiminnaksi. Tiedoista, taidoista sekä arvoista ja asenteista muodostuu globaaliosaajan kompetenssi.

Gloaalikompetenssi on kyky

- tutkia ja analysoida paikallisia, globaaleja ja kulttuurien välisiä ongelmia
- ymmärtää ja arvostaa muiden ihmisten näkökulmia ja maailmankatsomuksia
- osallistua avoimeen, arvostavaan ja vaikuttavaan vuorovaikutukseen eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa
- toimia yhteisen hyvinvoinnin ja kestävä kehityksen puolesta

Lisäksi tavoitteena on luoda ja vahvistaa toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestävä elämäntapaa.

Gloaalikasvatus opetussuunnitelmassa

Gloaalikasvatuksen perustana on opetussuunnitelma. Gloaalikasvatus ei ole oppiaine, vaan läpileikkaava teema, joka näkyy perusopetuksen arvopohjassa, laaja-alaisen osaamisen alueissa sekä oppiainekohtaisissa tavoitteissa ja sisällöissä.

PERUSOPETUKSEN ARVOPOHJA

- Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen
- Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia
- Kulttuurinen monimuotoisuus rikkautena
- Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Laaja-alainen osaaminen

YK:n Agenda 2030-tavoitteet

Vuonna 2015 YK:n jäsenmaat sopivat kestävän kehityksen ohjelmasta, jonka nimeksi tuli Agenda 2030. Suomi on sitoutunut toteuttamaan ohjelman tavoitteita myös kotimaassa tapahtuvassa toiminnassa. Koulujen merkitys agendan toteuttamisessa on suuri. Kestävän kehityksen tavoitteet olivat yksi opettajien osallistavien työpajojen aihe, ja niiden todettiin sopivat hyvin globaalikasvatuksen työvälineiksi perusopetukseen.

Kansainvälisyyskasvatus osana globaalikasvatusta

Kansainvälisyys osaamisena muodostuu tiedoista, taidoista, arvoista, asenteista ja tahdosta, jonka avulla oppija pystyy toimimaan demokraattisesti, vastuullisena ja aktiivisena osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

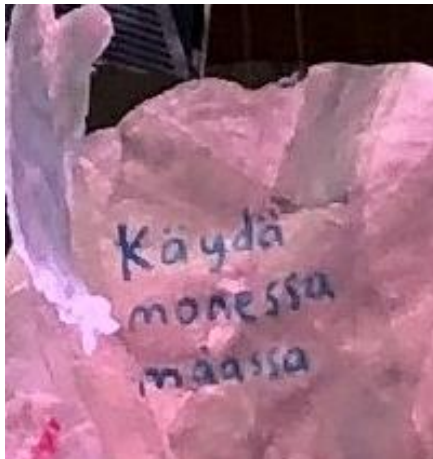
Kansainvälisyys laaja-alaisena osaamisena on perusta, jonka pitäisi olla kunnossa opettajilla ja kansainvälisen toiminnan vastuuhenkilöillä aina, ja lapsilla ja nuorilla viimeistään koulun päättövaiheessa. Sen ainekset löytyvät opetussuunnitelmasta.

Kotikansainvälisyyden ideana on tarjota kansainvälistäviä oppimisympäristöjä, opetusta ja toimintakulttuuria kaikille oppilaille ja opiskelijoille. Kotikansainvälisyys on helppo yhdistää eri oppiaineisiin ja se auttaa tuomaan ”maailman kouluun”, niin että kansainvälisyys tunnustetaan koulun ja oppilaiden omasta arjesta ja ympäristöistä. Kansainvälisyydestä tulee kotikansainvälisyyden myötä arkipäiväisempää ja samalla kulttuurienvälinen ymmärrys ja globaalitietous lisääntyvät koulussa. Kun oppilaat perehtyvät koulussa globalistuvaan maailmaan, he saavat valmiuksia toimia yhteistyössä toisten kanssa ja oppivat arvostamaan kaikkia tasapuolisesti. Vuorovaikutus muista maista tulevien oppilaiden kanssa ei ainoastaan auta ymmärtämään ja arvostamaan vieraita kulttuureita ja tapoja, vaan myös omaa yhteiskuntaa ja kulttuuria. Kotikansainvälisyys haastaa pohtimaan arvoja ja asenteita, ja sen yhteydessä jokaisen koulun kannattaa huomioida ja hyödyntää omien oppilaittensa, heidän perheittensä sekä koulun henkilökunnan taustoja ja moninaisuutta osana opetusta. Tieto- ja viestintätekniikkaa sekä sähköisiä oppimisympäristöjä kannattaa käyttää hyväksi kv-kasvatuksessa (esim. eTwinning, virtuaaliset ympäristöt).

Kansallisen ja seudullisen kansainvälisyyden kerroksessa verkostoidutaan ja tehdään yhteistyötä seudullisesti ja valtakunnallisesti. Apuna ovat virtuaaliset työkalut ja yhteiset koulutautumiset ja tapahtumat, tavoitteena yhdessä järjestettävät ohjeistot, kurssit ja tempaukset opiskelijoille.

Joensuun seudulla rakennetaan yhteistä globaalikasvattajien verkostoa globaalikasvatussuunnitelmaan liittyvien koulutusten, tapaamisten ja materiaalien ympärille. Tavoitteena on hyvien käytänteiden jakaminen ja yhteistyö yli kuntarajojen, jonka tuloksia voisi hyödyntää myös kansallisesti.

Pyramidin ylin kerros on kansainvälistä toimintaa, jossa matkustetaan konkreettisesti toisiin maihin. Toiminta on ylikansallista ja perustuu usein EU-ohjelmiin (esim. Erasmus+).

Gloaalikasvatus ja koulun toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu

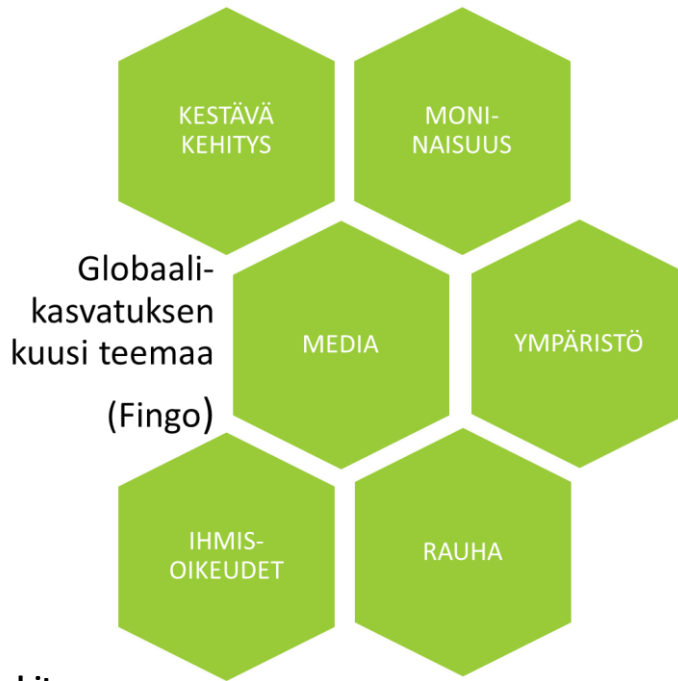
- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista

Tavoitteena on luoda ja vahvistaa toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestäväää elämäntapaa. Kouluyhteisö luo edellytyksiä tutkimiseen ja kokeilemiseen sekä innostumiseen ja onnistumiseen. Se rohkaisee yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä tuetaan positiivisen pedagogiikan periaatteilla ja menetelmillä.

Opettajien työpajojen perusteella tärkein kehityskohde koulujen toimintakulttuurissa on yhteistyö. Tämä koskee sekä koulujen henkilökuntaa että huoltajia ja koulun ulkopuolisia toimijoita. Yhteistyölle on olemassa paljon toimivia malleja, joita voi hyödyntää ja joista koulut voivat valita itselleen sopivimmat.

Globaalikasvatuksen kuusi teemaa

Fingo on määritellyt globaalikasvatukselle kuusi teemaa, joiden pohjana ovat globaaliosaajan kompetenssin määritelmä ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen alueita globaalikasvatuksen näkökulmasta voi tarkastella Opetushallituksen KV-kompetenssikorttien avulla.

1. Kestävä kehitys

- Tavoitteena **oman toiminnan vaikutusten hahmottaminen**
- Kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen ja vastuunottoon
- Sosiaalinen, taloudellinen ja ekologinen näkökulma

2. Moninaisuus

- Tavoitteena **lisätä yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa**: jokaisella tulee olla samat mahdollisuudet hyvään elämään sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, ihonväristä, uskonnollisesta vakaumuksesta tai muista ominaisuuksista riippumatta
- Rohkaistaan kyseenalaistamaan ja arvioimaan omia käsityksiä eri ihmisistä ja ihmisryhmistä
- Luo edellytyksiä yhdessä elämiselle

3. Media

- Tavoitteena **terve kriittisyys mediasisältöjä kohtaan ja hyvä medialukutaito**
- Vahvistetaan kykyä käyttää eri medioita vaikuttamisen ja yhteiskunnallisen osallistumisen ja toimivan vuorovaikutuksen välineinä

4. Ympäristö

- Tavoitteena **ympäristötietoisuuden ja vastuullisuuden lisääntyminen**
- Ohjaa kohtuullisuuteen ja kestävään elämäntapaan

5. Ihmisoikeudet

- Tavoitteena **edistää ihmisoikeuksien toteutumista** YK:n ihmisoikeusjulistuksen ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti
- Lisää tietoa ihmisoikeuksista ja edistää niiden toteutumista
- Keskeistä arvot ja asenteet

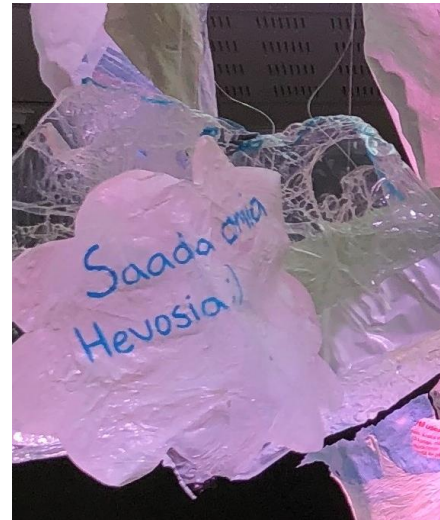
6. Rauha

- Tavoitteena **vahvistaa empatiakykyä ja yhdessä elämisen taitoja**
- Ohjaa ratkaisemaan kiistoja rauhanomaisesti
- Keskeistä sovittelun ja neuvottelun taidot sekä kyky asettua toisen asemaan

Oppilaiden työpajoissa osoittautui, että luonto ja läheiset ihmissuhteet ovat oppilaille kaikista merkityksellisimpiä asioita. Oma tulevaisuus jäsenetään perheen, asumisen ja työn kautta. Luonto ja sen läheisyys on tärkeää asuinpaikkaa määriteltessä. Perinteinen elämäntapa maaseudulla tai veden äärellä nousi vahvasti esiin tiiviin ja ekologisen kaupunkiasumisen rinnalla.

Tulevaisuus nähdään kaksijakoisena. Utopiassa saasteeton teknologia hyödyttää ihmiskuntaa ja ihminen elää osana luontoa. Dystopiassa saasteet, sodat ja luonnonmullistukset ovat tuhonneet maailman, jossa ihminen ei voi enää selviytyä. Teknologia palvelee ihmistä, vaikka se voidaan nähdä myös uhkana.

Oppilaat uskovat omaan toimijuuteensa, jossa he itse pystyvät vaikuttamaan ja määrittämään omaa tulevaisuuttaan. Edellä mainittua tulisi globaalikasvatuksen keinoin vahvistaa. Vaikeita teemoja tulee käsitellä oppilaan ikätasolle sopivalla tavalla ja edetä lokaalista globaaliin: pienilläkin teoilla on positiivinen vaikutus.

Gloaalikasvatus Joensuun seudulla

Joensuun seudun kasvatuksen ja koulutuksen arvot ovat **oppiminen, hyvinvointi ja vastuullisuus**. Arvot toteutuvat koulun arjessa oppimisen ilona, hyvinvoinnin lisääntymisenä ja vastuullisena toimintana. Tavoitteena on lapsi, nuori ja aikuinen, joka aktiivisena toimijana vaikuttaa omaan elämäänsä oppien uutta, kohdaten haasteita ja selviytyen niistä kestävän elämäntavan periaatteiden mukaisesti.

Joensuun seudulle on laadittu Kestävän kehityksen toimintaohjelma, joka laajenee Joensuun seudun globaalikasvatussuunnitelmaksi 1.8.2020 alkaen. Seudullisen globaalikasvatussuunnitelman sisältöä tarkastellaan ja arvioidaan kahden vuoden välein.

Gloaalikasvatuksen seudullisesta kehitystyöstä vastaa seudullinen globaalikasvatusryhmä, jonka kutsuu koolle seutukoordinaattori. Globaalikasvatusryhmään nimetään jäsen jokaisesta seudun

kunnasta. Globaalikasvatuksen ohjausryhmänä toimivat seudun pedagoginen ryhmä sekä sivistysjohtajat. Globaalikasvatuksen sisältöön voidaan tarvittaessa tehdä kuntakohtaisia tarkennuksia.

Seudun koulut laativat globaalikasvatussuunnitelman, jota arvioidaan vuosisuunnitelman yhteydessä. Jokaiselta koululta valitaan globaalikasvatuksen vastuupettaja tai -tiimi, jonka tehtävänä on rehtorin tai koulun johtajan kanssa yhdessä vastata koulun globaalikasvatussuunnitelman laatimisesta, arvioinnista ja kehittämisestä.

Suunnitelmaan kirjataan

- globaalikasvatuksen koulukohtaiset painotukset (esim. valinnaisaineet, kv-projektit)
- kehittämiskohteet
- oppilaiden osallistamisen periaatteet
- toteuttamisen tavat

Koulun globaalikasvatussuunnitelma voidaan toteuttaa esimerkiksi globaalikasvatuksen kalenterina tai vuosikellona, johon kirjataan globaalikasvatuksen teemat, teemapäivät, projektit, tapahtumat, monialaiset oppimiskokonaisuudet ja koulutukset (liite 1). Globaalikasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä voi yhdistää muiden ops-polkujen (yrittäjyys- ja kulttuurikasvatus) kanssa siltä osin, kun se on tarkoituksenmukaista ja mahdollista. Teemojen keston voi koulu itse päättää: halutessaan koulut voivat valita saman teeman kuukauden sijasta lukukaudeksi tai koko lukuvuodeksi. Teemat voi valita vapaasti globaalikasvatuksen sisällöistä.

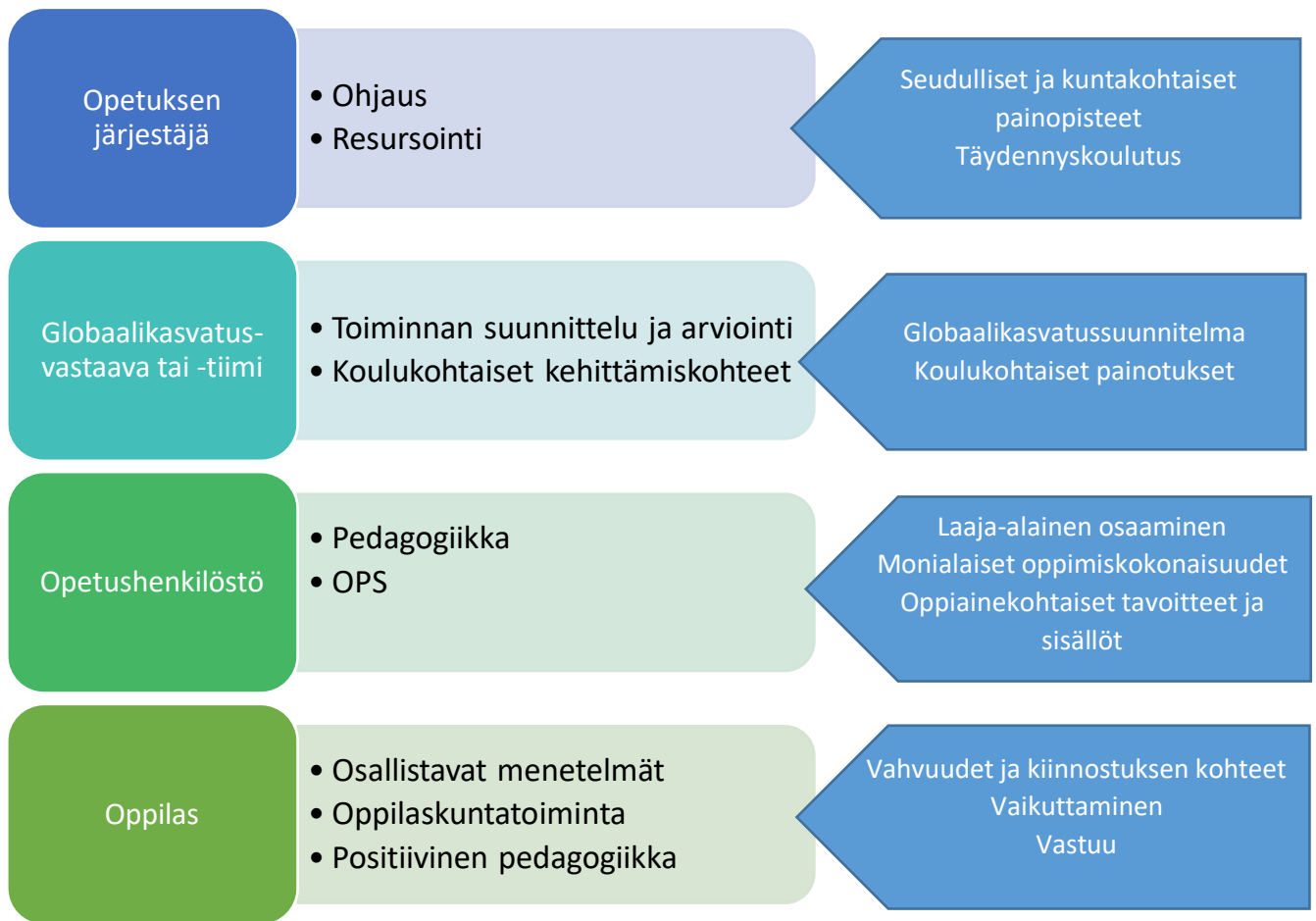
Globaalikasvatussuunnitelman sisältöä voidaan tarkentaa kuntakohtaisesti.

Globaalikasvatuksen vastuupettajille ja -tiimeille järjestetään säännöllisin väliajoin yhteisiä verkostotapaamisia ja koulutuksia, joissa he voivat jakaa kokemuksia ja ideoita sekä kehittää seudullista yhteistyötä. Yhteistyötä kuntien ja koulujen välillä voidaan tehdä esimerkiksi hakemusten kirjoittamisessa ja projektien suunnittelussa sekä hyvien käytänteiden jakamisessa. Vastuuhenkilöt puolestaan toimivat omilla kouluillaan kollegiaalisena tukena globaalikasvatukseen liittyvistä kysymyksissä. Opettajille on laadittu lomake, jota voidaan halutessaan käyttää globaalikasvatuksen sisältöjen ideoinnin ja suunnittelun tukena (liite 2). Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa voi käyttää suunnittelupohjaa (liite 3) tai seudullista monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelulomaketta (<https://peda.net/opetussuunnitelma/ops2016/ljll/suunnittelun-avuksi/lsa/mos>).

Yhteistyö huoltajien kanssa on tärkeää. Opetuksen tulee vahvistaa kulttuuriperinnön arvostusta. Paikallisuus sekä kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus on voimavaroja, joita kannattaa hyödyntää.

Globaalikasvatukseen on tarjolla runsaasti järjestöjen ja Opetushallituksen tuottamaa materiaalia. Linkkilista on suunnitelman lopussa. Globaalikasvatussuunnitelman sähköinen versio löytyy Joensuun seudun ops2016 -sivustolta.

Organisaatio

Linkejä

<https://www.oph.fi/fi/gloaalikasvatus-ja-kansainvalisyys>

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/oph_kotikansainvalisyys_5.pdf

<https://www.oph.fi/fi/kehittaminen-ja-kansainvalisyys>

<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kv-kompetenssikortit.pdf>

<https://www.gloaalikasvatus.fi/vinkit>

<https://www.ykliitto.fi/julkaisut/kestavan-kehityksen-tavoitteet-tavoitekortit>

<https://teemapaivat.maailma2030.fi/>

<https://ulkoluokka.fi/materiaalit/>

<https://www.syke.fi/hankkeet/ihanpihalla>

<https://maailmankoulu.fi/>

<https://www.punainenristi.fi/koulusivut>

LIITTEET

Liite 1. Globaalikasvatuksen vuosikalenteri (esimerkki toteutuksesta)

Globaalikasvatuksen teemojen sisällöt ja keston voi valita koulukohtaisesti. Teema voi olla kestoaltaan kuukauden mittainen, mutta koulu voi valita teeman pidemmälle jaksolle, esimerkiksi lukukaudeksi tai koko lukuvuodeksi. Globaalikasvatuksen vuosikalenteriin merkitään teeman/teemojen lisäksi toteuttamistavat ja –ajankohdat (voidaan tarkentaa vuosiluokittain), kv-projektit ja –vierailut, koulutukset, globaalikasvatukseen liittyvä oppilaskunta- ja kerhotoiminta jne. Kulttuuri- ja yrittäjyyskasvatuksen sisältöjä ja menetelmiä voi yhdistää globaalikasvatukseen silloin, kun se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, esim. taidelähtöiset menetelmät sopivat hyvin osaksi globaalikasvatusta.

Globaalikasvatuksen vuosikalenteri				
Elokuu Teema: Luonto Luontoretki ja ryhmäyttäminen GlobO-kokoontuminen	Syyskuu Teema: Oma kulttuuri Sadonkorjuu-MOK GlobO-kokoontuminen Globaalitiimin YS GlobO-kokoontuminen	Lokakuu Teema: Vaikuttaminen Unicef-kävely, Taksvärkki GlobO-kokoontuminen	Marraskuu Teema: Ihmisoikeudet KV-tiimin täydennyskoulutus RKI GlobO-kokoontuminen	Joulukuu Teema: Yhteisöllisyys Globaali joulukalenteri Erasmus-vierailu GlobO-kokoontuminen
Tammikuu Teema: Oikeudenmukaisuus GlobO-kokoontuminen	Helmikuu Teema: Tunnetaidot Ystävänäpäivä GlobO-kokoontuminen	Maaliskuu Teema: Tasa-arvo GlobO-kokoontuminen Globaalitiimin YS GlobO-kokoontuminen	Huhtikuu Teema: Vähemmistöt Suomessa Konsertti GlobO-kokoontuminen	Toukokuu Teema: Ympäristö Roskaploggaus GlobO-retki

Globaalitiimi: Opettajien globaalikasvatuksen vastuuryhmä

GlobO: Oppilaiden globaalikasvatusryhmä tai –tiimi, joka voi toimia esimerkiksi osana oppilaskuntatoimintaa tai koulun kerhotoimintana

Liite 2. Suunnittelulomake opettajalle

Suunnittelulomake on tarkoitettu opettajan työn tueksi ja suunnittelun apuvälineeksi. Lomake täytetään soveltuvin osin, eli kaikkia teemoja ei tarvitse käsitellä. Lomaketta voi käyttää myös luokka- tai aineryhmien sekä yhteisopettajien työskentelyn suunnitteluun.

Globaalikasvatuksen ideointi- ja suunnittelulomake opettajalle

Globaalikasvatuksen teemat ja tavoitteet	Oppiaine/luokka	Opetuksen tavoitteet ja sisällöt	Toteuttamistapa	Arviointi	Yhteistyö
Kestävä kehitys: Oman toiminnan vaikutusten hahmottaminen					
Moninaisuus: Yhdenvertaisuuden lisääntyminen					
Media: Mediakriittisyys ja hyvä medialukutaito					
Ympäristö: Ympäristötietoisuus ja vastuullisuuden lisääntyminen					
Ihmisoikeudet: Ihmisoikeuksien toteutumisen edistäminen					
Rauha: Empatiakyvyn ja yhdessä elämisen taitojen vahvistaminen					

Liite 3. Monialaisen oppimiskokonaisuuden suunnittelupohja

Pohjaa voi hyödyntää monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa. Apuna voi käyttää myös seudullista suunnittelulomaketta

(<https://peda.net/opetussuunnitelma/ops2016/ljll/suunnittelun-avuksi/lisa/mos>).

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa huomioitavaa:

- Jokainen oppilas osallistuu vähintään yhteen monialaiseen oppimiskokonaisuuteen lukuvuoden aikana
- Kokonaisuuden laajuus on oppilaan yhden viikon oppituntien määrä
- Oppimiskokonaisuus arvioidaan osana oppiaineita
- Laaja-alainen osaaminen huomioidaan kokonaisuuden suunnittelussa ja arvioinnissa

